

Antické reálie

Grécko - náboženstvo, kult, sviatky

Grécké náboženstvo

- nepretržitý vývoj – 2 tisícročia

- 1. sa dospelo v Európe k vyšším stupňom náboženských predstáv (antropomorfizmus, henotheizmus, monotheizmus)

- vplyv

- a) zmeny v spoločenskej štruktúre
- b) pôsobenie cudzích náboženstiev (prostredníctvom kupcov, otrokov alebo pobytom mimo Grécko)
- c) rozvoj myslenia – filozofia
- d) ústne tradovaná a literárne spracovaná mytológia

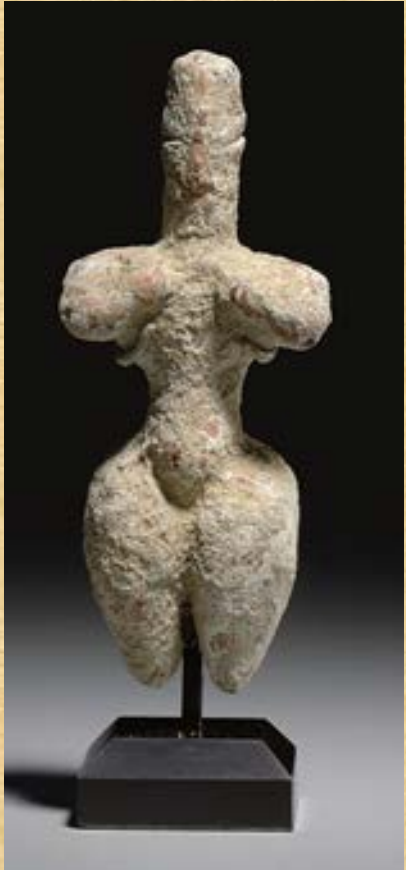
- pramene

- a) hmotné pamiatky (zvyšky stavieb, sochy božstiev, zachované kultové nástroje)
- b) písomné doklady z gréckej literatúry, epigrafické a numizmatické pamiatky

Najstaršie stopy

- doba kamenná – 6. – 3. tisícročie BC: spôsob pochovávaní, idoly
- samotné dejiny náboženstva spojené so vznikom obcí na Kréte a neskôr na Peloponéze (Mykény, Pylos, Argos, Tíryns) a v strednom Grécku (Athény, Théby)

Kréta

- spoločnosť závislá na úrode a love
- najväčšia úcta: Vládkyňa lovu (*potnia thérón*), Matka Zem (*Gáia*)
- množstvo démonov plodnosti
- vyobrazenia: reliéfy, gemy, pečatidlá (so svojimi atribútmi: oštep, lev, had)
- had: symbol spojenia bohýň so smrťou a zemou,
- „*hadie bohyně*“ – strážkyne krétskeho paláca
- fetišizmus: kult stromov, stípkov a posvätnej dvojsekery (*labrys*), býka
- miesta vyhradené pre božstvá – svätyne (neskôr umiestnené do paláca, vládár kňaz kultu)
- po smrti: duša odišla na blažené ostrovy a tam ďalej žije
- pochovávanie: v skupinách do kruhových hrobiek (dokazuje existenciu rodového zriadenia)
- náboženstvo poznávame z archeologického materiálu

Mykény

- miešanie tradícií:

a) obyvatelia z Kréty – idoly, ženské bohyne

b) pôvodné obyvateľstvo: prevládali bohyne - s Diom spojené do manželských alebo mileneckých dvojíc

c) kočovníci prichádzajúci na zač. 2. tis. BC: božská sila prestupujúca celou prírodou – *daimon* počasia – v mykénskom prostredí sa z neho vyvinul antropomorfný vládár neba a darca počasia - Zeus

- ďalej verili: *daimonov* plodnosti (Satyrovia) a ochrancu pastierov (Hermes), nižšie nadprirodzené bytosti – Nymfy, Nereovny, Silén

- pôvodný význam ženských bohýň – ochrankyne domu a neskôr obce (neskôr obci dali aj meno a stali sa oficiálnym patrónom)

- ochrankyňa vládkára sa stala aj jeho prvou bojovníčkou – *Promarchos* (napr. Athéna Promarchos)

- rody – spájali pôvod s bohmi a vytvárali genealógiu, svojich predkov oslavovali v mýtoch (vystupovali spoločne s bohmi)

- mytológia: dokresľovala a zovšeobecňovala súčasné názory na prírodu a spoločnosť

- rituály - viedli k vytvoreniu mýtov

- pramene:

a) archeologické

b) písomné – lineárne písmo B

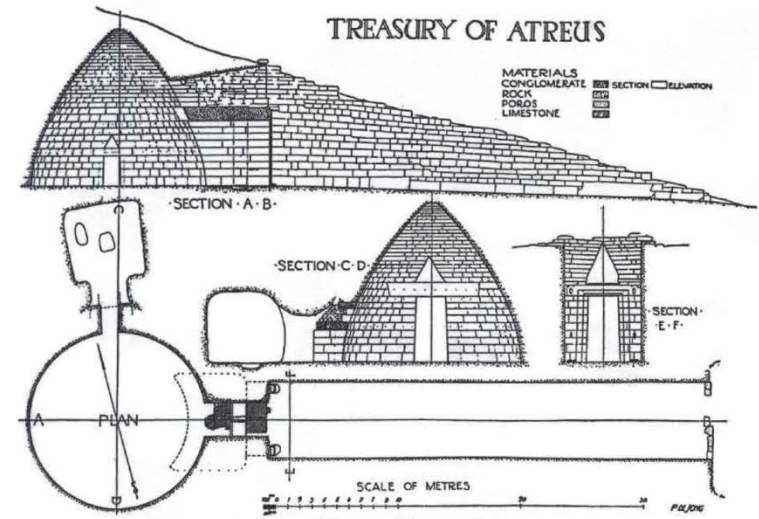
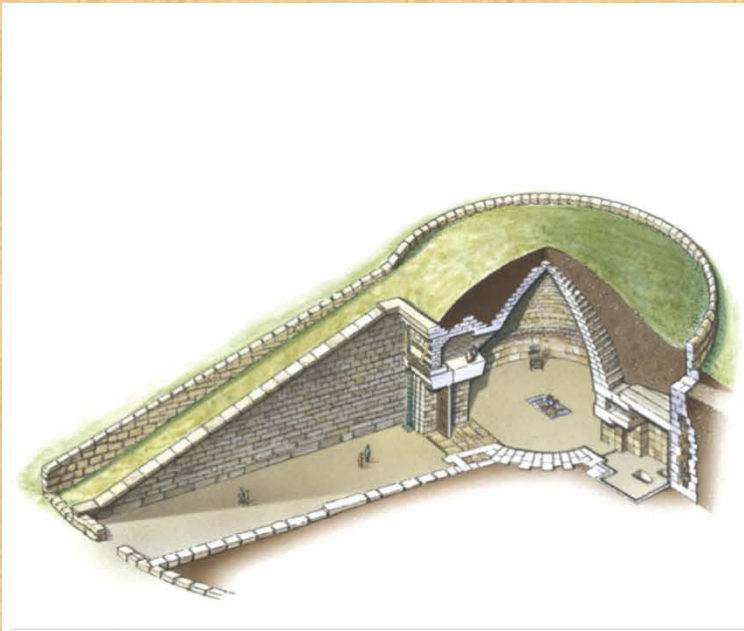
- písomné doklady mien božstiev: Hérá, Athéna, Artemis, Hermés, Poseidón, Enýalos (Arés), Dionýsos, Iáwon (liečivé božstvo)

- najvyšší vládár: Zeus - nadradený prírode aj ľudskej spoločnosti, ale aj jej ochranca, strážca kráľovskej vlády a patrón *frátrií*

- rovnaký význam: Moira – predstava osudu – u Homéra sú jej podriadení aj bohovia

- záhrobné predstavy: na ostrovy blažených odchádzali len duše héroov, ostatní boli súdení v podsvetí (nálezy váh osudu v hrobkách)
- mykénski vladári - pochovávaní vo veľkých kupolových hrobkách

Homérske obdobie (alebo Olympské obdobie) gréckeho náboženstva

- pramene:

- a) Homér – Illias a Odysea - prvý jasný obraz o rannom gréckom náboženstve
- b) Hesiodos

- božstvo – čisto antropomorfné (egyptské predstavy polobožstiev, alebo zveracích božstiev zmizli)

- Zeus, Hadés, Poseidón – bratia

- rozsiahla zbierka mýtov a legiend – spríbuznenie ostatných božstiev k trom hlavným

- homérsky *pantheón* – založený na rodinných vzťahoch

- bohovia mali nadprirodzené schopnosti, ale ich sila limitovaná osudom (Moirai)

- akákoľvek zvláštnosť – dôkaz prítomnosti nejakého boha – vyvoláva úctu aj strach

Vlastnosti:

- a) stvorení a neexistujú od začiatkov vekov, nie sú veční, ale sú nesmrteľní
- b) neboli všadeprítomní (*omnipresent*), vševedúci (*omnisciens*), všemohúci (*omnipotent*)
- c) len väčší ako ľudia, ale nie veľmi odlišní (závisť, hnev, láska...), bojovali medzi sebou
- d) angažovali sa do ľudských problémov (*deus ex machina*)

- každý má svoju zvláštnosť – dostávajú prezývky napr.

Athéna Polias, Athéna Promachos,...

- vedeli odkryť budúcnosť

- Gréci chceli vedieť svoju budúcnosť – veštenie centrálnym aspektom náboženského života

- najdôležitejšia úloha olympských bohov – rola mestských božstiev – každá *polis* mala vlastné ochranné božstvo

(verejné kulty – zaistenie mesta proti chorobám, ovládnutiu, vojny)

- náboženské oslavy – príležitosť k stretávaniu obyvateľstva a cudzincov

Svätyňa – Chrám

- *temenos* – priestor určený na vykonávanie kultu (môže byť aj bez chrámu)
- chrám - nie je miestom kultu, ale príbytkom (*náos*) boha, prístrešok pre jeho podobizeň a miesto neporušiteľného azylu pre vyhnanco, utečencov, tulákov, otrokov na úteku – uchylujú sa tam ako prosebníci, nesmú tam zomrieť (poškvrnenie)
- schránka pre cenné predmety, dary, štátnu pokladnicu
- uzatvorený počas veľkej časti roku
- všetky rituály sa odohrávali pred chrámom na oltári (lepší kontakt s božstvom)
- jediný rituál vo vnútri – rituálna očista sochy

Typy gréckych chrámov podľa pôdorysu:

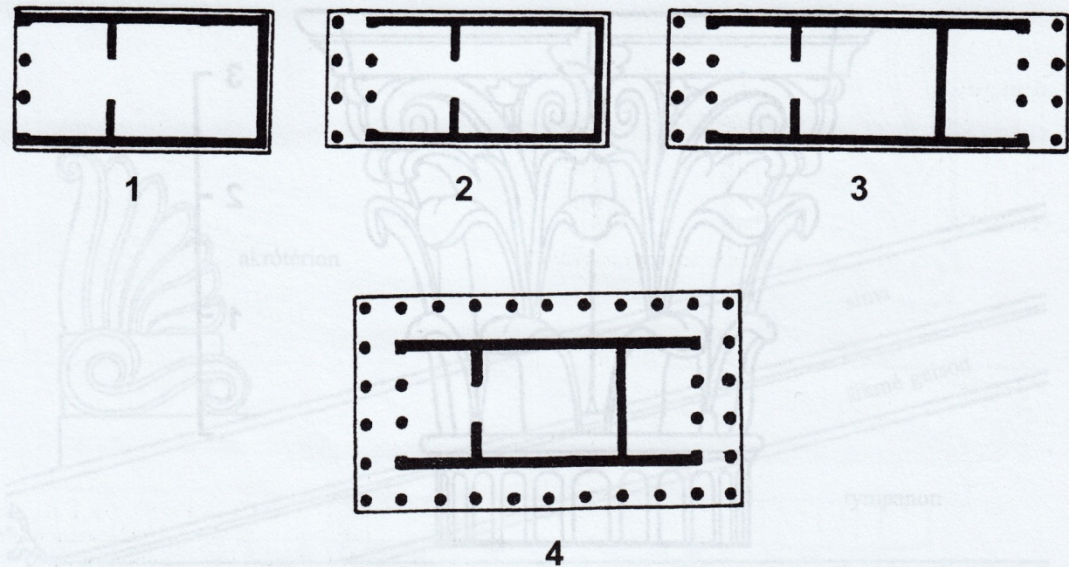
In antis: tvorený celou (*naos*) a predsieňou (*pronaos*), s dvom stĺpami medzi antami

Dvojitý in antis: podobný ako predchádzajúci, v zadnej časti je symetricky vytvorený priestor, bez vchodu do cely – *opisthodomos*

Prostylos: ako in antis, navyac rad stĺpov predstavený pred pronaom (obvykle 4)

Amfiprostylos: ako *prostylos*, ale stĺpy aj vzadu

Peripteros: dvojitý in antis obohnaný stĺporadím – *pteron* (*peristasis*)

5. Typy řeckých chrámů podle půdorysu. 1 chrám in antis, 2 prostylos, 3 amfiprostylos, 4 peripteros.

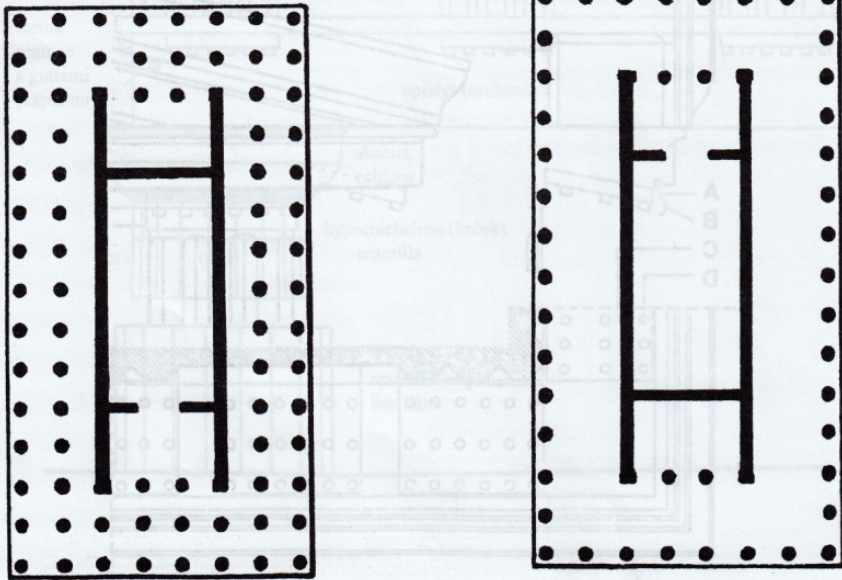
Pseudoperipteros: namiesto stĺporadia je jadro stavby obohané stenou s vystupujúcimi polostĺpmi alebo pilastrami (oblúbené v rímskej architektúre)

Kruhový peripteros: kruhová stavba s prstencom stĺpov okolo vnútornej cely

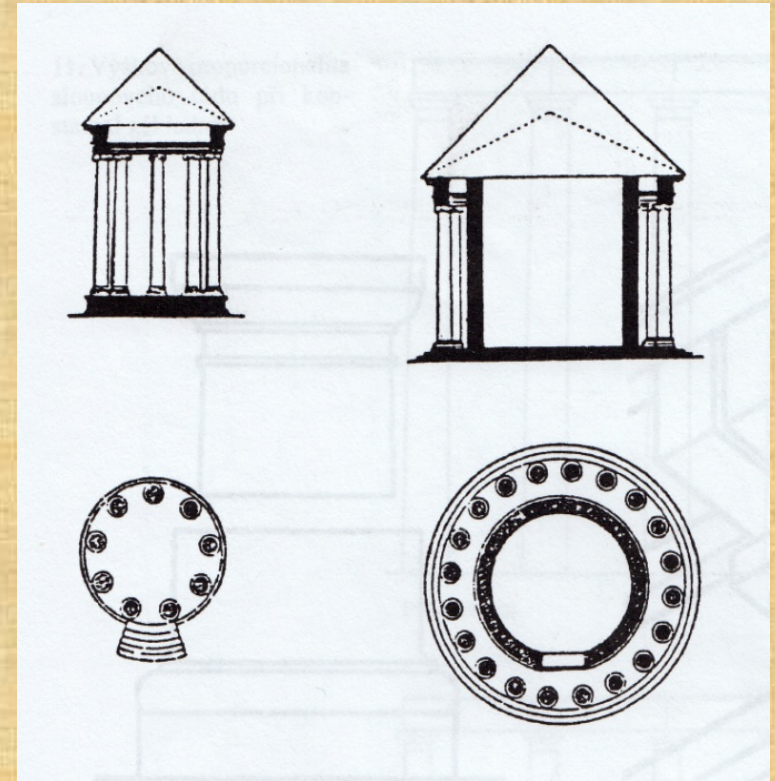
Monopteros: kruhová stavba tvorená len jedným prstencom stĺpov a strechou

Dipteros: okolo centrálnej stavby je dvojitý prstenec stĺpov

Pseudodipteros: podobný dipteru, vnútorný prstenec stĺpov je vynechaný

6. Typy řeckých chrámů podle půdorysu. Vlevo dipteros, vpravo pseudodipteros.

Prvé chrámy

- 8. stor. BC

- rozpoznanie nie je jednoduché – pripomínajú väčšie domy

- doklady: modely, dochované pôdorysy

- Modely:

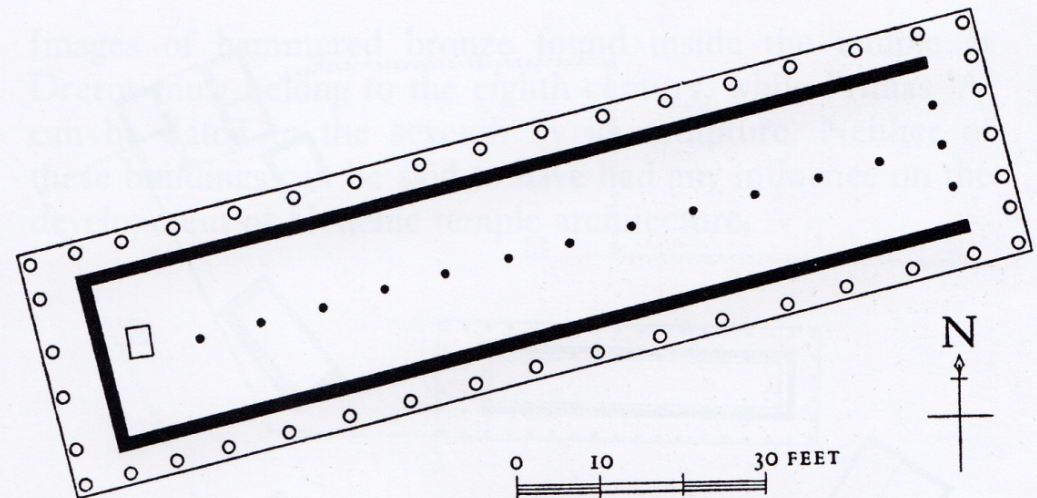
a) Perachora – asi 35 cm dlhý terakotový model, apsidálna stavba s dvomi párami stĺpov v priečelí, vstup a tri malé štvorcové okná

b) Argejský Heraion – 54 cm dlhý model, budova megaronového tvaru s pravouhlou celou a portikom

Dočované pôdorysy:

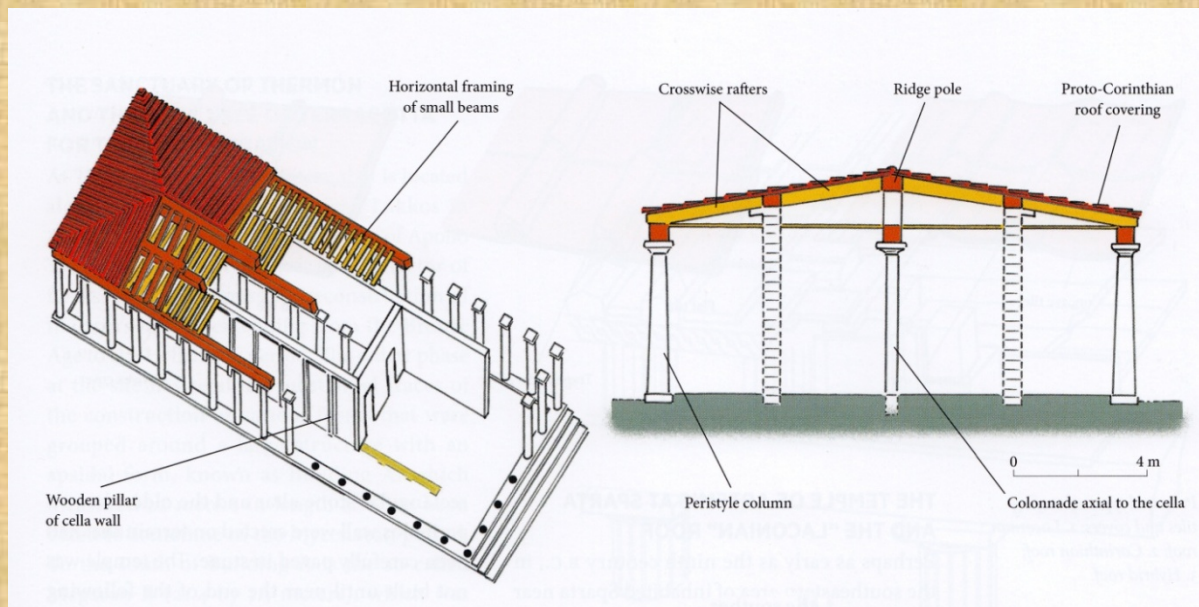
- a) Eretria na Euboi – chrám Apollóna Dafneforeia
- b) Dréros na Kréte
- c) Heraion na Samu
- d) Perachora – chrám Héry Akrai

84. Samos, first Heraion, eighth century, restored plan

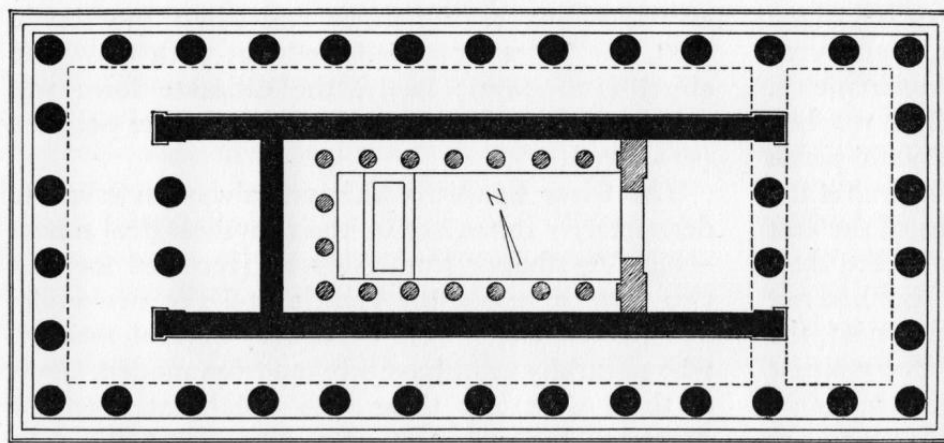
Poseidónov chrám v Isthmii - 1. pol. 7. stor. BC

- prvý peripterálny chrám
- *pronaos* a *naos* (rozdelené radom stĺpov, ktoré podopierali konštrukciu strechy)
- vápencové kvádre, drevené piliere na vonkajšom obvode niesli strechu, terakotové škridle rôzneho tvaru ako krytina

Hefaistov chrám v Athénach

- pol. 5. stor. BC – najlepšie zachovaný chrám z tohto obdobia
- hexastylový peripteros
- dórsky chrám s iónskymi vplyvmi
- vo vnútri celly – kolonáda z troch strán

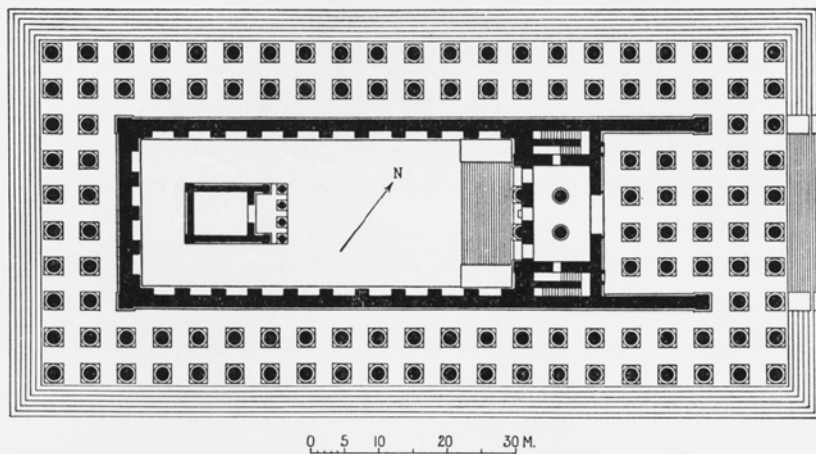

0 5 10 15 20 M

Apollónův chrám v Didymě

- výstavba 330 BC – 40 AD (nikdy nedokončený)
- dipterální dekastylos
- iónske stĺpy – bohato zdobené hlavice aj bázy (rastlinné a zvieracie motívy)
- bez opisthodomu
- pronaos členený 3 radmi stĺpov po 4 stĺpy
- cela nebola zastrešená

Náboženstvo a spoločnosť

- byť súčasťou kultu bolo zákonom dané
- povinnosť: praktikovať kult, ak niekto porušil túto povinnosť, bol potrestaný, niekedy aj celá jeho rodina
- najväčším hriechom bola *hybris* (pýcha) – prekročenie pokory voči božskému
- osud každého závisel na priazni alebo nepriazni božstiev
- stred náboženstva – kult a rituály
- nemalo pevnú dogmatiku ani jednotnú organizáciu

Uctievanie bohov a rituály

- modlitby, obete, očisťovanie (základné úkony)
- modlitby
 - a) rozťahnuté paže, v stoji, pohľad k oblohe (nebeské božstvá)
 - b) človek sklonený k zemi (podsvetie)
- fázy modlitby:
 - a) vzývanie božstva
 - b) pripomenka zbožných skutkov
 - c) prianie + dar (aby bolo prianie splnené) – obvykle umelecké diela v svätyniach, prípadné celé svätyně alebo chrámy (od obcí)
- oltáre – pred chrámom

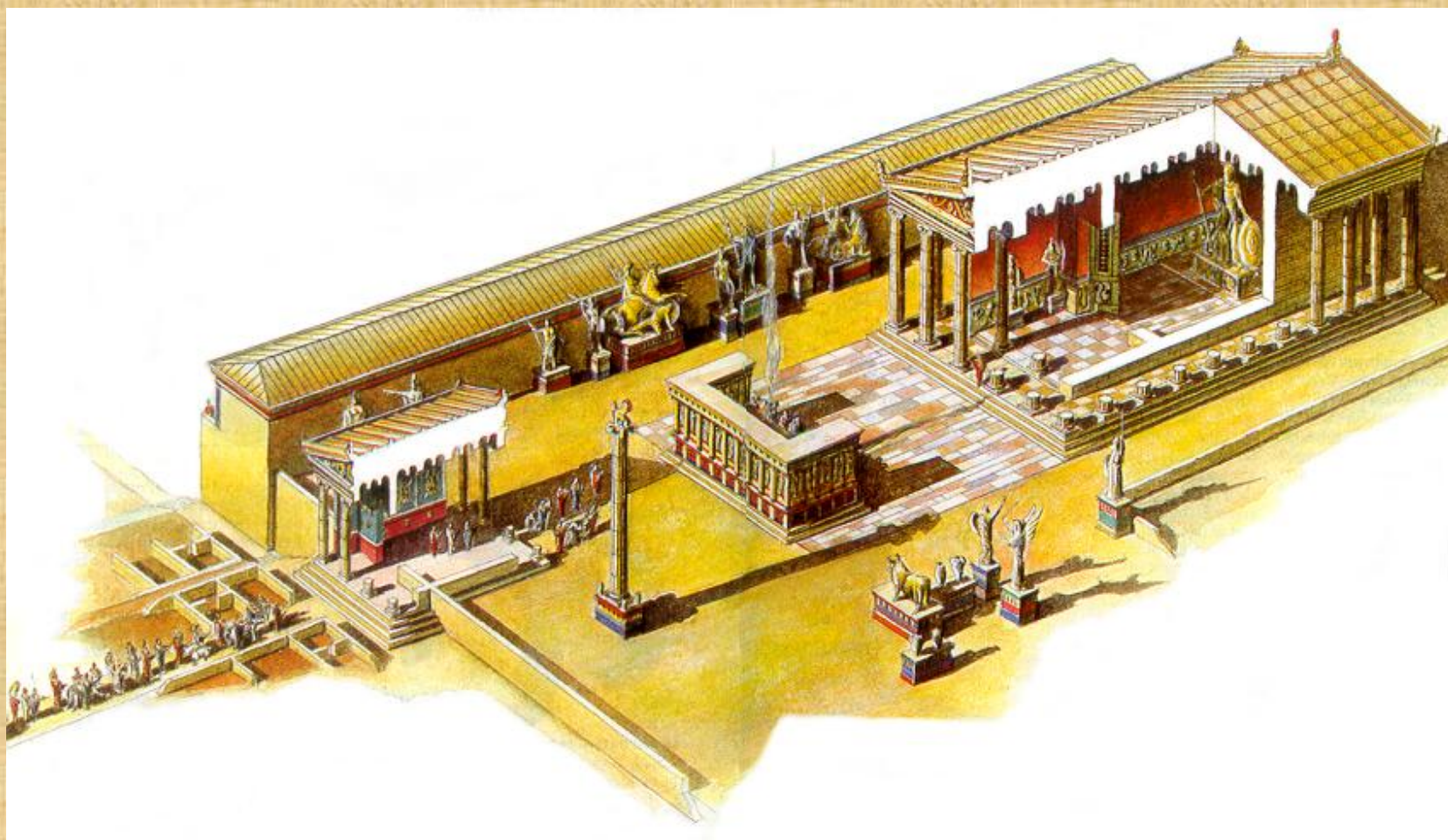
- obeť pálené:

a) potraviny – nekrvavé a krvavé obeť (ovce, jahňa, krava - Athéna, býk – Zeus, Poseidón, prasa, koza – Artemis, Afrodita,...)

niekedy nahradené keramikou figúrkou (ex votum)

- krvavé obeť pálené za svtania – oltár ozdobený kvetami a girlandami, kňazi v bielom, účastníci a obeť mali na hlave vence

b) ľudské obeť – najkrajnejší čin v núdzi (báje o trójskej vojne)

Postup pri obetovaní:

a) zapálenie ohňa a spálenie jačmeňa a vlasov (chlupov) obete

b) podrezanie zvieratá a pokropenie oltára

c) kosti a tuk obetované božstvu, zvyšok skonzumovaný (Prometheus) – na mieste, od 5. stor. BC sa mäso bralo domov

- spálenie celého tela zvieratá – holokaust – očistná obeta: vražda, žena po pôrode, hrobári, dom, kde niekto zomrel, každé zasadnutie snemu

- obete: pred náboženskými obradmi, divadelnými predstaveniami, zasadaniami snemu

- kulty: verejné, súkromné, mystérijné

Dodržiavanie rituálov

- zásadný význam – doklad súdržnosti obce
- neúčast' privolávala hnev bohov a bola braná ako protispoločenský čin
- odsúdení „bezbožníci“: Alkibiades – zohavil Hermovu sochu, Sokrates – zavádzal nové božstvá bez oficiálneho súhlasu, Anaxagoras – exil – Slnko a Mesiac sú len horúce kamene, nie božstvá
- po Peloponézskych vojnách – snaha o individualizáciu náboženstva, niektorí občania sa starajú o vlastné blaho a šťastie, objavuje sa problematika života a smrti – následok: vznik mystérijných kultov

Verejné kulty

Rituály: kodifikované zákonom, vytesané do kameňa, vystavené pri vchode do chrámu alebo na verejných miestach

- v jednotlivých mestách sa líšia
- základná forma kultu: očistenie, modlitba, úlitba, obetovanie zvierat, účasť bohov na hostine ľudí

Modlitba a obetovanie

- pozornosti pre božstvo alebo prejav vďaky
- obetiny: od plodov zeme až po drahocenné predmety, verejné alebo súkromné dary
- cennejšie predmety – stávajú sa výstavnými kusmi, zhromažďujú sa v pokladniciach – *thesauros* – podoba malých chrámkov: Delfy – Sifnijských, Sikyonských, Athénskych)
- obetovanie vyhradené verejnému kultu
- obetovanie nebeským bohom – zvieratá spálené len sčasti
- podsvetným bohom – krv vsakuje do zeme a zviera spálené celé

Mesto

- každé mesto je pod ochranou konkrétneho boha a má jeho oltár (Athény – Athéna – *tholos* na agore)

Poľnohospodárske rituály:

Thesmoforia – k pocte Démétér – vyhradené ženám ako nositeľkám plodnosti

Kňazi

- *hiereus* – od slova *hiereuein* (obetovať)
- obyčajní občania, úradníci, nezasahujú do verejných záležitostí, len vykonávajú kultové obrady
- dočasne zastávajú kňazskú funkciu: údržba chrámu (starajú sa o sochu božstva, zaisťujú fungovanie svätyne, kontrolujú príjmy a výdaje), obetovanie, rituály (udržiavajú tradíciu založenú predkami)
- nevyučujú vierouku – neexistuje
- oddelenie svetského a duchovné neexistuje
- žijú so svojou rodinou
- výber: voľbou alebo losom z najlepších rodín, neexistuje trieda kňazov
- právo: mäso z obetovania

Súkromné kulty

- významné okamihy života
- roľník: prosby podľa ročných období – žiada o slnko, vlahu, dobrú úrodu, zdravie,...
- rituály: rýchla a častá modlitba – pozdvihnutie rúk k oblohe a pridanie kameňa na hromádku označujúcu prítomnosť božstva

Oltárik zasvätený Diovi

- nádvorie domu
- ochrana domu a záruka dodržiavania pohostinnosti

Ohnisko

- nikdy nehasnúci oheň

- v priebehu storočí – penikanie kultov
- vznikali nové mýty a strediská náboženského života
- súvis: rozpad rodovej spoločnosti, upevňovanie kmeňových zväzov a kolonizácia
- zväzky medzi mestami a ich kolóniami sa udržiavali hlavne v sakrálnej oblasti, ale penikali tam nové prvky prevzaté z nového prostredia
- začiatky pesimistických nálad u aristokratov – rozpad rodovej spoločnosti, preľudnenie, bieda
- východisko: veštenie a mágia, alebo úsilie priblížiť sa bohu, ako to sľubovali mystériá
- veštiarne (Delfy) a strediská mystérií (Eleusis) si získavali dôležité postavenie
- niektoré mestské slávnosti a hry nadobudli všegrécky význam – Panathénaje, Dionýsia
- príchod cudzincov – nové náboženské predstavy: Hekaté, Kybelé, Adónis, Asklépios, niekedy nové božstvá stotožňované s podobnými gréckymi božstvami (*interpretatio Graeca*)

Mysterijné kulty

- sľubujú stúpencom blaženú nesmrteľnosť, niektoré boli podozrivé, niektoré boli akceptované
- vznikajú v 7. a 6. stor. BC
- vyhradené určitému počtu privilegovaných ľudí

A) Mystériá v Eleusíne

- k pocte Demeter a Persefoné (aj napriek zákazu vyšla vonku a trhala šafrán – Hádes ju uniesol do podsvetia. Mohla sa vrátiť, ale každú zimu vstupovala späť do podsvetia – idea reinkarnácie)
 - mýtus spojený s vegetačným cyklom (naberať silu v podzemí a rozvíjať sa na povrchu)
 - priebeh slávností – zložité a tajné rituály, trvali 10 dní
 - prezradenie sa trestalo smrťou
 - oslavovali sa v septembri
1. Efébovia idú z Athén do Eleusíny
 2. Posvätné predmety (tajné) zahalené a prenesené do Eleusionionu v Athénach
 3. Zhromaždenie budúcich zasvätenecov v stoe poikilé
 4. Cesta k moru, vstup do mora, očistenie v zátokke Falér
 5. Návrat do Athén
 6. Návrat do Athén
 7. Sprievod do Eleusíny – behom procesie divadelné predstavenia
 8. - 10. zasvätenie – tajné, veľa detailov nie je známych: prechod strašidelnými miestami, tmou, na konci je svetlo, kde sa niečo uctieva. Existovali dve úrovne zasvätenia – nižšia a vyššia (Plutarchos, Themistios)

ΣΙΝΝΙΟΝ ΤΟ ΠΑΝΟΕΙ

B) Dionýzovské mystériá

- zasvätení rozdelení do „thiasoi“, pojedajú surové mäso, aby na nich prešla sila zvieratá
- Dionýzos každú jeseň zomiera, majnády pod vedením mladého kňaza vychádzajú na lúku, pijú, tancujú, trhajú a jedia zvieratá

C) Orfismus

- 6. stor. BC
- Pindaros, Platón
- ľudská duša kvôli prvotnému hriechu uzatvorená v tele ako vo väzení a musí prejsť okruhom postupných existencií a prevtelení
- zasvätení musia byť zdržanliví a asketickí, aby znížili počet prevtelení, ktoré je nutné prejsť (často vegetariáni – úcta ku všetkému živému)
- vinníci na druhom svete potrestaní, spravodliví budú šťastní
- centrá v južnom Taliansku

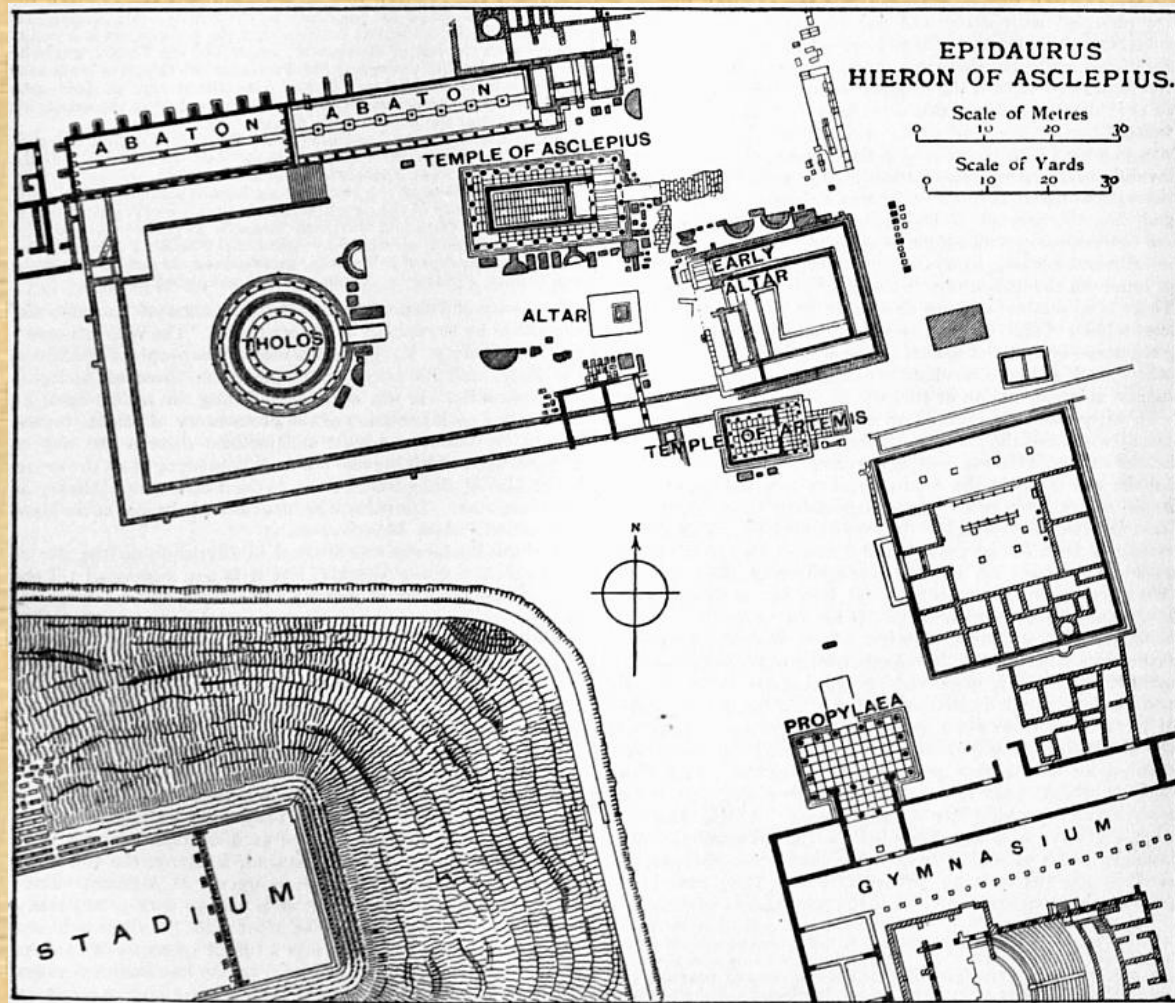
D) Kult Asklépia, Epidauros

Svätyňa: propylaje, chrám, oltár, gymnasion, štadión, kúpele a dvojposchodová stoa (spali tam chorí)

- Asklepieon – chrám a nemocnica zároveň – chorí trávili noc v stoe a čakali na príchod boha

E) Artemidine mystéria

- v pozadí rozvoja jónskej vedy a filozofie

Veštenie a veštiarne

Mantiké – veštenie božskou inšpiráciou - intuitívne

Entechnos – na základe pozorovania určitých javov – hromy, blesk, neočakávané zvuky – naučené

a) intuitívne veštenie – prejavuje sa prítomnosťou boha v osobe proroka, ktorý vykladá jeho vôľu

- dôležitá úloha – proroctvá v noci, v snoch (*oneiromanteia*, u Homéra), niekedy cez deň

Delfy – Apollónova svätyňa

- ovplyvňovala politiku, náboženstvo aj morálku

- Pythia – veštila najprv 1x ročne (7.3. – Apollónov sviatok), potom 1x mesačne (7.) mimo neblahých dní a troch zimných mesiacov, niekedy mimoriadne veštby

- vyberaná medzi staršími vidiečankami

- veštby často dvojzmyselné:

Napr. Kroisos chcel napadnúť perzského kráľa Kyra: „Ak prekročíš rieku Halys, zničíš veľkú ríšu.“

- neboli vždy nestranné – nadržovali napr. Peržanom alebo Sparte

- veštice – hlavne ženy

- Delfy (Pythia – poplatok + obetné zviera – koza, ak sa chvelo mohlo sa začať veštiť)

- postup – očistenie, zadymenie oltára, zostup do adyta (sama), vnuknutie veštby, predanie veštby

Dodona – veštenie z chvenia dubu (Zeus)

Xanthos, Kelofón

b) naučené veštenie – pozorovanie javov veštcom – znamenia sú prejavmi bohov: lety

vtákov (východ – priaznivé znamenie, západ nepriaznivé), jašterice, hady, losovanie pomocou fazulí

- klédomancia – z náhodne počutých slov

- mená, náhodné stretnutia, narodenie deformovaného dieťaťa alebo zvierťa

- skúmanie vnútorností (hieroskopia) – najmä pečeň – populárne v 5. stor. BC, možno prebrané od Etruskov – Alexander Veľký bol takto upozornený na svoju smrť

Rozvoj filozofie

- podlomenie tradičného a vyvolanie skepsy voči starým božstvám
- od 6. stor. BC – ateisti
- Sofisti - pribúda neveriacich ľudí (napr. Perikles)
- na druhej strane – pretrváva poverčivosť: Xenofón, Sokrates, Platón
- Epikurejci – ľahostajní voči náboženstvu, bohovia sú ďaleko
- vznik abstraktných predstáv: Eiréné (Mier), Diké (Právo), Homonioa (Svornosť)...
- popieranie starých náboženských predstáv, masové šírenie viery v existenciu vševládnuceho osudu – Tyché – vyvoláva náhodné zmeny v súkromnom aj verejnom živote
- kríza mestského štátu v 4. stor. BC – posilnenie viery v osud

Helenizmus

- henotheistické a monotheistické tendencie vo veľkých štátnych celkoch
- od 3. stor. BC – predstava božského princípu, ktorý vládne celému svetu
- prejavy: niektoré staré božstvá dostali prívlastok Pantheos (Všeboh), ktorý ho povýšil nad ostatných bohov
- pod vplyvom orientu – kult žijúceho vládára
- prerušenie kontaktu s pevninským Gréckom – úpadok bájoslovia (látka pre poéziu alebo učené debaty)
- upevňovanie väzieb medzi mestami: theórie – roznášanie posvätného posolstva o konaní náboženských slávností do okolitých miest a pozývanie miestneho obyvateľstva
- vytváranie náboženských spolkov

Súkromný kult

- hlavné ochranné božstvo – Zeus
- význam si udržali niektoré staré božstvá
- v každom dome - domáci oltárik s figúrkami bohov, prípadne nejaká podobizeň mŕtvych
- *frátrie* – každá vlastného ochrancu
- avšak všeobecný úpadok – uľahčil prenikanie orientálnych kultov – mystérií (Isis, Sebazio, Mithra) a upevnenie domácich mystérií (Dionýsos, Déméter v Elusíne)
- ožila viera v *daimony* a mágiu
- veštiarne si udržali dôveru
- veľké rozšírenie – spasiteľské kulty – veriaci čakali záchranu alebo podporu v ťažkých životných situáciách, napr. Asklépios (kult v Epidaure, chrám v Pergamone)
- nový druh viery: *pistis* – obrátenie života novým smerom
- astrológia (penikanie aj do filozofie)
- orientálne zeme – zabudnuté veštiace praktiky a mágia

Posmrtný život

- predstavy obohatené o posmrtných sudcov – odsudzujú dušu podľa prežitého života – blaženosť alebo zatratenie
- ďalšie predstavy: duša výnimočných jedincov – zhviezdenie (*katasterismos*)
- rôzne pojatie posmrtného života – filozofické školy: pýthagoreizmus, platónizmus, atomizmus
- rozdielnosť výkladov viedla ku skepse
- potomkovia museli udržiavať kult predkov – pravidelné obetovania vo výročné dni (archeologicky – nádoby s prerazenými dnami)

Posmrtný život – helenizmus

- upadanie kultu mŕtvych vplyvom epikúreizmu a skepsy
- náhrobné kamene – zánik ľudského života po smrti

2. – 1. stor. BC

- všetky predstavy viedli k synkretizmu a uľahčili prenikanie kresťanstva
- synkretizmus predstáv – za Augusta (všetky grécke kraje pod rímskou správou)
- pozostatky vlastného gréckeho náboženstva viditeľné až do 5. – 6. stor. AD a prežitky v niektorých obradov v pravoslávnom náboženstve

Slávnosti a sviatky

- hry a náboženské slávnosti – upevňovanie vlastenectva a náboženského života, ale aj uvoľnenie od pracovných povinností
- athénsky rok začínal oficiálne v júli – *Hekatombión* (pôv. *kronión*) – 12ty deň v mesiaci sa oslavoval z radosti nad skončením žní (boh Kronos (lat. Saturnus) a jeho manželka Rhea (Kybelé), matka bohov)

Júl:

- *Kronie*: páni oslavovali spolu so svojimi otrokmi pri hostine
- *Synoikie*: 16ty deň toho istého mesiaca – oslava zjednotenia Athén Théseom
- *Panathénaje*: na konci mesiaca – najväčší sviatok – obyčajne trvali 2 dni, jedenkrát za štyri roky trvali štyri dni: športové súťaže v behu. Víťaz dostal olivový olej v panathenajskej amfore. Na konci sprievod z Kerameiku cez Athény na Akropolu – niesli *peplos* (na vlyse v Parthenone). Pred chrámom Athény Polias obeta 4 býkov a 4 baranov. Potom na oltári pred Parthenonom obetovaného toľko hovädzieho dobytká, aby sa najedlo celé mesto – *hekatomba* (podľa toho aj meno mesiaca)

August:

- *Metagneitnius* – *Metagneitnie*

September:

- *Boédromión* – sviatok Apollóna Boédromia (ten, čo prichádza na pomoc v boji), obetovanie, sprievod

- Eleusínske mystériá

Október

- *Pyanepsión*

- siedmy deň – na počesť Apollóna Pyanepsia – slávnosti siatia

- *Oschoforie* – na počesť Dionýza – v sprievode sa nosili vetvičky vínnej révy s hroznom, preteky a tance mladíkov

- 11. a 13. – *Thesmoforie* – Demeter Thesmofora – bdela nad plodnosťou žien i polí – ženské sviatky, muži z nich vylúčení

- zúčastňovali sa len vydaté Athéňanky

- prvá noc – vnesenie zvyškov posvätných predmetov – modely pohlavných orgánov, hadov, prasiat, ktoré pred štyrmi mesiacmi zahrabali. Druhý deň sa ženy postili, tretí deň bola hostina, obetovalo sa Démétér plody zeme a kuchyne, zábava

- *Apatúrie* – tri dni – slávnosti *frátrií*. Prvý a druhý deň – obeť a hostiny, tretí deň otcovia predstavovali svoje deti z manželstva narodené v uplynulom roku a boli zapísané do *frátrie*

- sviatok Athény Ergané a Héfaista – remeselníci patrónom obetovali svoje majstrovské diela – chrám Athény a Hefaista na agore

November

- *Maimaktérie*

December

- *Poseidón*

- *Halóa* - obetovanie Démétér, jej dcére Persefone a Poseidónovi – aby chránili zrno klíčiace v zemi. Boli ženským sviatkom, zúčastňovali sa vydaté ženy, hetéry a niektorí mužskí úradníci

- ženy nosili *falos*, venčili ho a zasadzovali do zeme

- *Dionýzia* – sprievod, vpredu nosička košíka a za ňou sprievod s *falom*. Účastníci slávnosti potom v podnapitom stave behali po dedine, spievali a žartovali. Od 5. stor. BC sa k sviatku pridávali divadelné predstavenia

Január

- *Gamélion*

- vhodný mesiac na svadby

- *Theogamie* – oslava svadby Dia a Héry

- *Lénaie* – Dionýzov sviatok – ženy pri jeho chráme tancovali extatické tance, hrali sa divadelné predstavenia

Február

- *Antesthérion*

- 11. – 13. deň – *Antesthérie* – Dionýzove sviatky – prvý deň sa otvárali sudy s vínom a konali sa preteky pijanov (od troch rokov dostali konvičku aj malé deti), ďalší deň – „karneval“ – úlohu Dionýza hral *archon basileos* a jeho žena, *basilinna*. Tretí deň – sviatok mŕtvych a hlavná obeť bola určená Hermovi Psychopompovi (odvážal duše zomretých do podsvetia)

- *Chloje* – Déméter Chloa

- *Diasie* – sviatok Dia

Marec

- *Elafébolion* – začala jar a námorníci vyplávali na more

- *Procharistie* – sviatky ďakovnej obeť Athéne

- Veľké dionýzie – 5 dní, premiéra väčšiny athénskeho drám

Apríl

- *Manychión*

- *Manychie* – sprievod na počesť Artemidy – prinášali sa jej koláče v noci za svitu pochodní

Máj

- *Thargelion*

- *Thagelie* – na počesť Apollóna – obrad jarného očisťovania. Prvý deň mestom pobehovali dvaja muži a občania ich bili vetvičkami alebo stonkami morskej cibule a vyhánali ich z mesta a s nimi nečistotu. Druhý deň prinášali obete – koláče Apollónovi, alebo kašu
- 25teho – *plantérie* – starobylá Athénina socha (*xoanon*) s *peplom* ponorila do mora a tým sa očistili celé Athény

Jún

- *Skiroforión*

- *Skiroforie* – obetovalo sa Déméter, Persefóne, Poseidónovi a Athéne
- *Bufonie* – Diovi sa obetoval ťažný vôl
- *Archétoforie* – Athénin sviatok

- mimo týchto existovali aj lokálne sviatky a sviatky náboženských skupín
- najradostnejšie vítaným obdobím - jar